



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

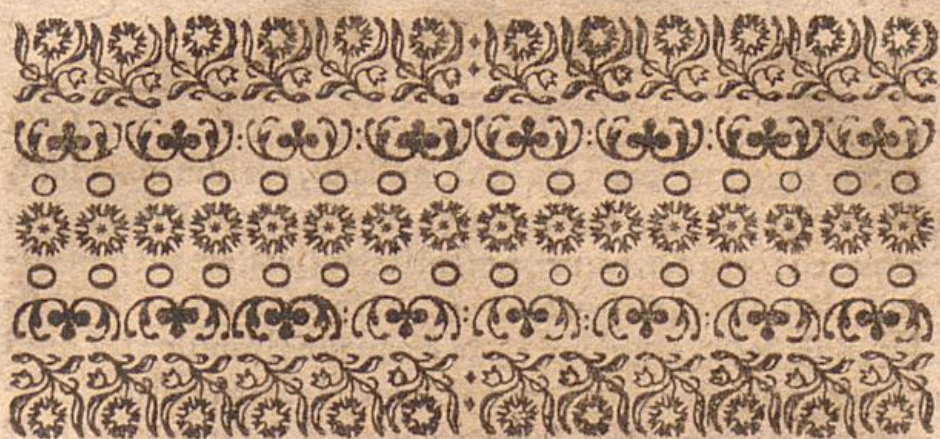
Modesti Tavbengall Apologeticus Adversus Umbras Oratij Melliti

Hansiz, Marcus

Pragæ, 1723

Capvt VI. Quomodo propositiones supra dictæ accipiendæ sint, & quem sensum faciant? quo simul ostenditur, nullam per eas injuriam neque in Societatem Jesu, neque in ullum Religiosum Ordinem esse ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-39569



CAPVT VI.

Quomodo propositiones supra dictæ accipiendæ sint, & quem sensum faciant? quo simul ostenditur, nullam per eas injuriam neque in Societatem JESU, neque in ullum Religiosum Ordinem esse illatam, ex quo luce clarius patebit, sine causa tumultuari Mellitum tanquam de atrocissima in suum & alios Ordines illata injuria,

Mirum in modum (ut sane conjicio) tricator Mellitus super propositiones superius contra statum Religiosum in communi propositas: Vult enim eas pariter, ut alias, esse scandalosas, pestiferas, impudentes, injuriosas, & tamen non vult, eas Almæ Societati applicari posse, quia negat cum ea faciendam esse causam communem, aut eam pari læsorum privilegio, id est stomachandi, quiritandi, frui posse; Et rursus non credit, tam fatuum fuisse Soterium,

ut ea serio de Societate JESU pronunciare voluerit. Cum autem exceptio Societatis isthuc nulla sit, rursus non videt, quomodo causam societatis ab aliorum causa disgreget, atque eo forte delabatur, ut sentiat, societatem adeo in alios Religiosos furiosam existere, ut se quoque lædi dissimulet, dummodo communi clade & alii involvantur; sed quid dico? anne adeo in eos exacerbata Melliti credam dulcedinem, ut extra fines humanæ naturæ Jesuitas exturbet? minime vero: illud, credo expectat, & ex fide promissi mei requirit, ut viam modumque aperiam, ad eas quas supra attuli, & alias, quas, ipse adeo trutinat, propositiones in bonam partem citra noxam proferentis interpretandi. Liberabo fidem, morem geram,

Cum certum sit significationem propositionum non ex solo verborum exteriori cortice sed multo magis ex circumstantiis v. g. personæ loquentis, personæ, ad quam loquitur, ex modo, ex mente proferentis prudenter conjectata pendere (id quod qui negaret merito ad elementa dialecticæ relegandus foret) exemplum hujus mei asserti, apud omnes alias recepti, juvat nunc dare in illis ipsis propositionibus a me superius recitatis. Si propositiones illæ ab aliquo proferrentur absolute & simpliciter, extra omnem aliam circumstantiam si ab aliquo statuerentur tanquam asserta & pronunciata didactica & decretoria; aut verbo si admodum thesum seu positionum absolutarum; si proferrentur ab aliquo in contumeliam & detractionem Status religiosi; si mente aliena & in id intenta, ut homines a religionibus averterentur; si denique quis illas proferret mente, eas hominibus persuadendi, atque adeo & ipse eas judicaret esse veras, & ut tales ab aliis quoque haberi vellet; si inquam hoc, quo memoravi, modo & consilio proponerentur, papæ! haud ita hebes, aut durus sum, ut non earum noxa & absurditate intimis medullis percellerem. Quid enim fædus, quam dicere obe-

obedientiam esse intolerabilem? tentationes in Religione plures, quam in seculo? in Religione vitam esse nimis commodam &c. Hic omnino pharetram Melliti expediendam, hanc offam ejus ira & stomacho dignam existimarem, atque quæ mea est, in omnes Religiosos Ordines observantia, atq; in Almam imprimis Societatem, quæ cum reliquis Ordinibus una feriretur, non de forem sane partibus meis, quin ipse non obelis tantum, sed verutis etiam ad eas configendas quantocyus uterer.

Verum enim vero videamus jam, quibus in circumstantijs, quo loco, quo modo, quo consilio propositiones à Soterio prolatae & scriptae sint. Scripsit eas pro deliberantibus, quibus utique necesse est commoda & incommoda ejus rei, de qua deliberant proponere; scripsit eas eo loco postquam immediate antea status Religiosi commoda uberrime recensuisset: scripsit eas non utique ut a juvenibus crederentur, aut tanquam ipse eas veras esse crederet, sed scripsit eo consilio, ut eas tanquam passim jactatas, & ab hominibus passim contra Religiosos ordines objici solitas ipsi adolescentes in antecessum considerarent, expenderent, trutinarent ne forte, si postea primum iisdem occurrant, aut objiciantur, ad eas tanquam ad novas difficultates, nunquam præcognitas, aut provisas cohorrescant, in statu seinel assumpto ob novas istiusmodi tentationes, & ut vulgariter loquar, incidentias titubare, fluctuare, de rectitudine suæ electionis dubitare incipiant, tum inquam, cum manum de tabula aut non amplius aut non sine infamia retrahere valent. Hæc, inquam, juvenibus antea, quam ad religiosum institutum animum adjiciant, expendenda Religiosissimus director proposuit, expendenda, inquam, imprimis an ita sint, se an revera hæc, quæ jactantur, & qua ratione in statu Religioso inve-

niantur? deinde, si quæ sunt, qua ratione difficultates illas vincere, quomodo tentationibus ejus generis occurrere sibi adolescens fidat?

Ex quo multiplex in deliberantem utilitas redundat, ut apud omnes Religiosos imo omnes omnino viros prudentes in confesso est: sic enim 1^o. evitatur cæcitas & præcipitancia, qua non pauci tanquam bruchi in obvium quemque Statum involant, cum maximo suo & ipsarum Religionum, quibus tales inconfulti candidati sæpe onerosissimi ob animi ægritudinem evadunt, detrimento. 2. Sic præventur, & exarmanur tentationes, quæ successu temporis Religioso possunt ex iisdem illis objectionibus occurrere. Tela enim prævisa aut non, aut certe minus ferient. Quod enim prius exploratum & cognitum abstergere a capessenda religione non potuit, illud utique si re ipsa occurrat, vires tantas non habebit, ut pœnitentiam suscepti propositi possit injicere: quod contra esset, si antea cognitum non fuisset. Sic si militi perspectæ sint in antecessum ærumnæ, quæ ei vitæ generi conjunctæ sunt, mollius utique & fortius tanquam animo jam præceptas, earum experientiam sustinebit: Sic opificij v.g. fullonicæ artis candidato intolerabile non videbitur illud unguem, ille pædor factorque ex maceratis pellibus exhalans, atque alia ejusmodi, si hæc omnia prius ei prædicta & denunciata fuere. Fit enim 3. ut perspectis in antecessum suscipiendi Status oneribus firmetur animus ad ea sustinenda, constantibus atque iteratis resolutionibus, quibus probe, ac penitus præmunitum candidatum non dubito, quin omnis Ordo Religiosus habere, atque in cœtum suum aggregare malit, quam alium peregrinum, cui omnia nova, omnia incognita, qui ad omnem difficultatis umbram stupet, illudque animo agitat: heu me! hoc non prævidi, hoc rursum non prænovi, & hoc mihi ne per umbram incidisset; &c. quæ utinam quandoque non evenirent!

Hoc

Hoc igitur, ut ad id, unde delapsus sum, redeam, hoc inquam spectabat Religiosissimus director, in eoque sane tantum abest, ut illi Religiosorum ordinum aut notam aspergere, aut juvenes ab ullo abstrahere, aut incommodum cuiquam afferre, quin potius gratum omnibus facere, beneque de ijs mereri voluerit, submittendo videlicet iisdem candidatos non rudes aut hospites, non praesidijs omnibus adversus objectiones, aut difficultates occursuras destitutos sed armatos probe, & ad onera religionis ferenda jam in antecessum praclare animatos.

Et sane si quid sequius animo concepisset, non utique in alios potius religiosos Ordines, quam in proprium depugnasset, non ab alijs magis Regionibus, quam a Societate sua avertisset, ut de qua proprie illa dici a scriptore domestico ex merito judicare poterant. Universe enim & generatim de omni Religiosorum instituto illa proferuntur, igitur & multo maxime de Societate JESU, quam nemo amplius testis domesticus exploratam habebat. Hoc autem optimum Virum intendisse, huc sua contulisse consilia quis mortalium, nisi insaniat, sibi vel fingendo in mentem patiatur venire?

Age vero, si ex fructibus de radice censendum sit, nonne is est Soterius (dicant, testentur omnia fere caenobia catusque Religiosorum) nonne is est, qui hac sua deliberrandi methodo plurimos, eosque egregios palmites Religiosis inseruit familijs? Usque adeo, ut non facile credam, usquam terrarum, nedum in una Austriae Provincia ullum extitisse, qui unus tantum Candidatorum numerum ad Ordines Religiosos promoverit. Testis est Viennensis Urbs, testis antiquissima ejus loci Academia, testes plurimi, qui hodieque sunt superstites, in varijs Religiosis Ordinibus

Canobitæ, qui vocationis suæ proventum vel ex toto, vel certe magnam partem ejus directioni & consilijs grati referunt in acceptis: Adeo longe aberat ab eo consilium aut calumniandi quenquam, aut avertendi a Religiosa militia, ut potissimam fere partem monitorum suorum huc referat in omnibus propemodum pagellis, ingenerandi juvenibus contemptum sæculi, æstimationem æternorum, curam animæ salutisque in tuto collocandæ, stationemque in Religione ponendam, quod si pluribus demonstrare eniterer, verba in auram jacerem, utpote in re omnium oculis patenti omnino supervacanea.

Quæstio igitur nunc est, quo sensu verba illa & cantatæ toties propositiones & ab Authore propositæ, & ab omni sano homine accipiendæ?

Loquor de propositionibus illis, quas supra attuli contra statum Religiosum propositas: Ex his enim evidens & adæquata erit ad omnes alias propositiones, quæ ex libello extundi possunt, paritas, præsertim, cum eæ, quas attuli, videantur reliquis omnibus quoad speciem absurdiores: Si igitur in his extra culpam fuerit ostensus esse Soterius, multo magis id consequetur in alijs.

Ostendi porro paulo ante propositiones illas non tantum contra Ordines alios, sed multo magis etiam contra Societatem pugnare: Proinde interest præprimis quærere, an Societas JESU, consequenter an ullus aliquis aliorum Ordinum ijsdem sit læsus, aut injuria oneratus? Quod si secus esse ad oculum demonstravero, credo causam fore peractam; si ostendero Jesuitas, qui speciali cura obedientiam profitentur, non lædi per illam propositionem, qua dicit: obedientiam esse intolerabilem: Si nec per illam, qua dicitur, castitatem esse moraliter impossibilem,
vitam

vitam Religiosam agi in mero otio, si nec per aliam ullam ex recitatis Jesuitas læsos, aut offensos ostendero, utique planum fiet, nec Mellitum, nec ejus Sanctissimum Ordinem, aut alium quemcunque esse injuria affectum per illas, queis dicitur: Timendum, ne superior evadat despoticus: Vitam videri commodiorem, quam sufficiat ad impediendas, aut vincendas tentationes, esse otiosam, & similia, neque ex his, inquam, ulla provenire censebitur injuria, cum longe minus fædæ & absurdæ sint, quam superiores. Legitimis utique pactis & conditionibus tecum ago, Mellite, ut qui non tantum id, quod tute objicis, sed etiam id, quod gravius est, & impeditius, resolvendum assumo. Jam vero per illas, quas supra recensui, propositiones, nihil Jesuitas, aut qui causam cum ijs communem faciunt, alios Religiosos esse violatos & læsos, sic demonstro:

Si Soterius nihil sinistri de Societate, aut ullo alio Ordine asseruit, tum nihil læsit: Sed nihil sinistri asseruit, ergo nihil læsit. Probatur minor (major enim liquet)

Si Soteriis, ea, quæ in consideratione de Statu Religioso proponit, non assertive proponit, sed tantum refert ad hoc, ut a juvenibus considerentur, tum ipse ea non asserit: (siste parumper, & pensa bene verba singula)

Si inquam ea non assertive proponit, sed tantum refert, explicat, exponit; recitat, cum nempe in finem, ut juvenes ea, quæ circa statum Religiosum possunt occurrere, secum perpendant; tum evidens est, quod ea ipse non asserat, id est, non judicet, aut credat, ea sic reipsa esse, nec cupiat, ut ab alijs ita esse credantur, sed tantum ut considerentur. v. g. si Soterius sic diceret juveni deliberanti:

Considera, fili, quæ de statu Religioso occurrunt: occurrit autem, quod aliqui censeant obedientiam esse intolerabilem, castitatem impossibilem, vitam Religiosorum esse otiosam &c.

Si

Si inquam, sic diceret, utique manifestum est, quod eas propositiones non assertive proponeret, non ex suo iudicio & sensu, neque ut à juvenibus credantur, sed tantum proponeret ad considerandum. Res est, nisi cæco cæcior sis, luce meridiana clavior, & manibus ipsis palpabilis. Jam ad minorem:

Atqui Soterius ea, quæ dixit, non assertive proposuit, aut ex suo sensu, nec voluit ea juvenibus persuadere, ut sic esse crederentur; sed tantum ut considerarentur, ergo, probo minorem:

Soterius proponendo considerationes de Statu religioso æquivalenter, & re ipsa nihil aliud dixit, quam: considera fili, quæ de statu religioso dicuntur nonnunquam, aut dici fors possent, e. g. obedientiam esse intolerabilem, castitatem impossibilem &c. Hoc evidens est j'o ex intentione Soterij; Non enim voluit juvenes ab Ordine Religioso absterrere (alias hoc ipso etiam voluisset absterre- re à Societate, cum ea generatim efferat, & societatem non excipiat: Hoc autem Mellitus in æternum non cre- det, utiq; nec alius quisquam) sed voluit unice juvenibus ea proponere, quæ forte vel ipsis occurrunt, vel ab alijs objiciuntur, ut nempe ea considerent, an talia sint, ob quæ Religionem omittendam putent; an contra non sentiant in se vires sufficientes, aliaq; motiva, quibus ejusmodi objecta retundi possint. Hoc unice agitur, hoc conten- dit per suarum considerationem exercitia Soterius, ut evidens est legenti.

Intentio porro Soterij amplius patet ex tot candida- tis ad varias Religiones per eum promotis: Evidens ergo, non voluisse juvenes per suas illas considerationes à Reli- gione abstrahere, sed potius eos præmunire, & firmiores
para-

paratioresque reddere expensis probe objectionibus, quæ fieri ex adverso possent.

Jam vero si ipse credidisset, aut juvenibus persuadere voluisset, revera obedientiam esse intolerabilem, castitatem impossibilem &c. Quomodo suam intentionem adimplere potuisset? Sic enim simul & semel voluisset, nigrum & album, fieri & non fieri Religiosum, quod in hominem cadere qui possit? in talem virum profecto minime.

Sed puto ridicule agerem, si multis probare contenderem, Soterium fæda illa de statu Religioso non sensisse re ipsa: Cui enim sano occurrat id vel suspiciari.

Sed dices, quidquid sit de sensu, verba aliud sonant; verba incusantur; Resp. verba aliud sonant rite & debite intellecta *Nego* perperam & inepte intellecta *Concedo*. Inspiciatur locus, consilium, intentio, modus proferentis. Titulum ante omnia intuere, qui singulis considerationibus præfigitur: *Considerationes*, ait, non *Affertiones*: Nota hoc bene: *Considerationes*, non *Affertiones*. Sed quæris, quale discrimen inter considerationes & Affertiones? Hocne quæris virorum perspicacissime? Sed tamen cum quæras: Resp. toto Cælo. Adverte paulisper animum: Hæc sunt verba tituli: 10. *Considerationes de Statu Religioso*: Deinde *considerationes contra Statum Religiosum*. Quid sibi volunt hæc verba? explicemus. Meo & omnium judicio hæc verba re ipsa nihil aliud important, seu ut plane dicam, nihil aliud significant, quam *Puncta consideranda pro Statu Religioso*: *Puncta consideranda contra Statum Religiosum*. Nonne sic est? lampadem, solem, acumen omne tui ingenij admoveas; nihil aliud omnino cernes.

Porro

Porro evidens est, quod *puncta consideranda* pro vel *contra Statum Religiosum* non sint hoc ipso *puncta affirmata* vel *asserta* pro vel *contra Statum Religiosum*: Potest enim quis proponere *puncta consideranda*, quin ipse ea affirmet, vel asserat. Sic possum proponere absurda *consideranda* totius mundi, chimæras, & hippocentauros, quin ipse hæc affirmem vel asseram. Rursum voces istæ: *Puncta consideranda pro vel contra Statum Religiosum*, non significant utique idem, quod istæ: *Puncta credenda pro Statu Religioso*: *Puncta credenda contra Statum Religiosum*: Quod pariter evidentissimum est: Alioqui enim, cum in una parte proponat v. g. obedientiam religiosam esse suavem, in altera parte: Obedientiam religiosam esse intolerabilem, si hoc utrumque, ut vult adversarius, affirmaret; sequeretur, quod idem uno eodemque tempore eandem rem affirmaret, & simul negaret: Eandem rem diceret a juvenibus esse credendam, & simul non esse credendam, quæ quia manifeste contradictoria sunt, ne, si velit quidem, simul & semel affirmari aut suaderi possunt. Sequeretur ulterius, quod idem hodie asserat, Statum Religiosum esse præ omnibus amplectendum: Cras contra asserat, Statum Religiosum esse præ omnibus fugiendum: Posteras Statum Ecclesiasticum Petrinum esse præ alijs sectandum, sequenti rursus die asserat, nihil minus, quam Statum Petrinum esse sectandum. Postea novo conatu asserat, Ordinem, qui stabilitatem profitetur, esse præ reliquis expetendum, altero mox die asserat, eum statum sane pejus esse fugiendum: Hæc inquam, omnia evidenter sequerentur, si *puncta consideranda* sint idem ac *puncta asserta*: & si *puncta consideranda* proponere sit idem, atque ea asserere, aut persuasa velle: Hoc autem modo processisse Soterium, quis nisi amens sibi persuadeat? Et vero, nec, si voluisset, poterat; intellectus enim, si bene memi-

meministi tritissimi in Philosophia axiomatis: est potentia necessaria, quæ quidquid etiam agas, induci nequit, ut asserat simul duo contradictoria.

Advertit probe Mellitus hanc sequelam: Quando enim confert has duas propositiones a Soterio in considerationibus de Statu Religioso stabilitatem professio propositas: Unam, quæ dicit: *Vita talis videtur esse commodior, quam ut sufficiat ad impediendas, aut vincendas tentationes.* Et alteram, quæ in considerationibus pro eo statu proponitur: *Vita hac videtur simillima vitæ Christi & Apostolorum.* Hæsitat paulisper vir perspicacissimus, & stupet, qui fieri potuerit, ut hæc inter se adeo pugnantia dicere potuerit: Si enim vita commodior, quam ut tentationibus par sit, quomodo simillima vitæ Christi & Apostolorum? Si simillima vitæ Christi & Apostolorum, quomodo commodior, quam ut adversum tentationes sufficiat? torquet se mirum in modum vir perspicacissimus, primum credat, an secundum? Serio, an joco prolatum putet? tandem non alium inventi exitum (audite bellissimam, quam ille invictam & inextricabilem putat collectionem) non, inquam, aliam inventi propositionum adeo pugnantium possibilitatem, quam cerebrum Soterij tum, cum hæc scriberet, vertigine laborasse, adeo fatuum & mente captum fuisse, ut duo etiam contradictoria assereret: idem, quod paulo ante statuerat, postea negasse, & vicissim: Hæc Melliti conclusio, hæc definitio. Præclarum sane Dialecticum, qui, quod in Dialectica acutissimum est, id egregie præstiterit, ut argumentum deduceret ad impossibile: Hic Soterius conclusus, hic confictus nullo relicto responsionis effugio.

Ego cum hæc legerem, tantum abest, ut indignatione vel tantilla moverer, ut risum etiam tenere haud potuerim.

Mira-

Mirabar rem adeo planam, adeo apertam ingenio viri tam illustri esse impenetrabilem, quam vel Rhetorculi, qui quotidie in Scholis similes quæstiones problematicas tractant, nullo negotio intelligunt. Quippe quando Magister discipulis proponit quæstionem problematicam, quando affert rationes pro una parte, quando item rationes congerit pro parte opposita, ij etiam qui crassioris Minervæ sunt, plane intelligunt, eas rationes non ita proferri, ut existiment, eas a Magistro omnino credi aut asseri: Neque enim tam stupidum aut vertiginosum putant Magistrum, ut jam album, jam nigrum de una eademque re asserat, aut credat, aut ipsis utrumque contradictorium persuasum velit: Cæcinnarentur enim profecto, si quis Magistrum argueret ut insanum, quod ista inter se pugnantia proferat: Sciunt quippe hæc non proferri à Magistro ut asserta, quæ aut ipse credat, aut ab ipsis credi velit, sed tantum disquisitionis causâ, eum nempe in finem, ut ipsis materiam cogitandi & tatiocinandi suppeditet. Similiter si Referendarius in concilio causam aliquam, ut sit, problematice proponat, rationes pro & contra producat, nemo utique Assessorum vel Judicum, eum delirare, aut vertiginem cerebri pati putabit. Atqui rationes pro & contra proponit: Quid inde? hoc ejus officium est, hæc functio: At at si rationes pro & contra proponit, sibi ipsi contradicit: Qui autem hoc, delirus, vertiginosus est: Heu heu! ridete, ridete amici, utilia vobis rumpantur. Neque enim responso, sed risu aut commiseratione hæc stropha excipienda.

Quæ tui sit argumenti conditio Mellite, jam tandem, ut spero, assequeris: Mibi sane, dum hæc scribo, hoc dilemation succurrit: vel tu virorum optime, dum ita de considerationibus Soterij differebas, serio hæc dicebas, vel non serio, sed nugando tantum: Si non serio, ergo non debebas tantam passim animi commotionem, tantam bilem
osten.

ostendere; debebas sc̄riptionem tuam magis ad stylum jocatorium, ad risum captandum fingere, non ita in Virum Religiosissimum, de te, ut tute nosti, non male meritum, invehi; non debebas Acheronta superosque movere; ad arma, ad rogam conclamare; denique non debebas talibus passim atque in singulis fere paginis contra tam honoratum Virum, & almam Societatem scommatis & concrepationibus uti, quæ nec prudentiæ tuæ, nec statui, quem profiteris, nec mellitissimo tuo nomini congruere ullo pacto possint, Si enim nugæ & joci in ore Religiosi, ut ait Patronus tuus cognominis, blasphemix sunt: Quid erunt tam sædorum, tam insolentium scommaturn excreationes? jam ad alteram partem dilemmatii.

Si tu serio illa, quæ differebas, protulisti, tum rursus novum hoc dilemmation occurrit (sc̄io mi Mellite, tibi dilemmata esse unice grata) hoc, inquam, dilemmation:

Vel tu verba Soterii, ejusque modum dissertandi, consultandique problematicum intellexisti, vel non intellexisti; si intellexisti, cur ergo contra mentis tuæ sensum, tam sinistram, tam atrocem, tam immitem interpretationem in publicum edidisti? cur alios innocentissimos, & Societati JESU alioqui addictissimos viros in eum Libellum, totamque Societatem concitasti? Cur ad flammam & rogam provocasti, gnarus nullius in Soterio sequioris consilii, aut instituti? Hoc sane esset profunda & exquisita malitia, quam absit, ut de quoquam religioso, de te autem minime suspicer.

Quod si vero ex adverso ea, quæ Soterius consideranda proposuit, post tam diuturnum cogitandi rimandique spatium, quo abortum tuum parturiebas, nec dum recte intellexisti, ergo parum videris eo mentis acumine, ea per-

spi-

spicacia pollere, qua nonnulli te pollere arbitrantur, minime autem tanta, ut nomen Mabillonij Germaniæ promereare: In quo tamen hoc commodum est, quod tibi ob tua diœteria indignari nemo merito possit: Scripsisti, sicut intellexisti: Non malitiose, sed infeliciter, & miserabiliter, non tam videlicet ad indignationem, quam commiserationem tantæ tarditatis movendam. Quid enim aliud, quam monstra scribere poteras, qui animo minus elimato, mera monstra videbas?

Non male igitur me de te mereri credes, neque ægritudinem novam hauries, si animo sincerissimo tibi commodandi, deterfis illis intellectus nebulis serenitatem reddidero, tum enim uterque ad aram veritatis pacto fœdere, pugnare sinemus ignozia problemata, nos ut intellectu, sic voluntate jungeremur. Veritas enim una est.

